

Sygn. akt. XXIV C 105/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2011 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział XXIV Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Paweł Pyzio

Protokolant: protokolant sądowy- stażysta Magdalena Podgórska

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2011 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa: P. P.

przeciwko: Skarbowi Państwa –Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

I oddala powództwo;

II odstępuje od obciążenia powoda kosztami procesu.

Sygn. akt XXIV C 105/11

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 lipca 2010 r. (data oddania pozwu administracji zakładu karnego, w którym przebywa powód), uzupełnionym pismem z dnia 26 lipca 2010 r., P. P. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa kwoty 150.000 zł. wraz z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za znęcanie się psychiczne, fizyczne i nieludzkie traktowanie powoda w zakładach karnych w których przebywał. W uzasadnieniu wskazał, że od 1979 r. do chwili wniesienia pozwu wielokrotnie przebywał w polskich jednostkach penitencjarnych, gdzie był osadzany w celach, w których powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosiła mniej niż 3 m². W celach tych występowały złe warunki sanitarne i brakowało łóżek. Powód podnosił, że często zmuszony był spać na podłodze. Powód podnosił, że w okresie objętym pozwem przebywał w Zakładzie Karnym w P., Areszcie Śledczym w P., Areszcie Śledczym w B., Zakładzie Karnym w B., Areszcie Śledczym w B., Zakładzie Karnym w K., Zakładzie Karnym w M., Zakładzie Karnym w S., Areszcie Śledczym w T. i Zakładzie Karnym we W.. Wieloletnie przebywanie w złych warunkach doprowadziło u niego w roku 1993 do resekcji woreczka żółciowego spowodowanej odkładaniem się złożeń u wyjścia z woreczka wywołanych stresem i niedogodnościami. Powód wskazał także, że leczył się na nerwicę wegetatywną. Podnosił również, że podczas jego pobytu w Areszcie Śledczym w B. dochodziło do częstych przypadków pobicia przez funkcjonariuszy służby więziennej, którzy ustawiali się wzdłuż korytarza i bili bez przyczyny przebiegających między nimi osadzonych pałkami. Wskazywał także, że w Zakładzie Karnym we W. dopuszczono się dyskryminacji jego osoby poprzez odmowę zatrudnienia, podczas gdy z uwagi na ciężące na powodzie zadłużenie powinien on być zatrudniony w pierwszej kolejności (k. 1 – 3, k. 13).

Postanowieniem z dnia 26 października 2010 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił, że pozwany Skarb Państwa jest reprezentowany w niniejszym postępowaniu przez Centralny Zarząd Służby Więziennej w W. oraz stwierdził swą niewłaściwość miejscową i sprawę przekazał do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie (k. 35, k. 41).

W odpowiedzi na pozew z dnia 22 kwietnia 2011 r., uzupełnionej pismem z dnia 18 maja 2011 r., pozwany Skarb Państwa Centralny Zarząd Służby Więziennej, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu podniósł, że roszczenia powoda w części dotyczącej okresu przekraczającego trzy lata przed wniesieniem powództwa są w myśl art. 442¹ § 1 k.c. przedawnione. Wskazał też, że powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa takich jak bezprawność naruszenia, szkoda, związek przyczynowy między bezprawnym naruszeniem dobra osobistego a doznaną szkodą. Powód nie wykazał także, zdaniem pozwanego, jaką szkodę poniósł. W odniesieniu do wskazanego przez powoda przeludnienia w celach mieszkalnych, pozwany wskazał, iż osadzenie powoda w takich celach nie było działaniem bezprawnym. Sytuacja taka była dopuszczalna zgodnie z przepisem art. 248 § 1 k. k. w., przewidującym możliwość osadzenia na czas określony w celi, w której powierzchnia na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m², a ponadto miało w przypadku powoda charakter jedynie przejściowy. Zaprzeczył podnoszonym przez powoda okolicznościom o występujących w jednostkach penitencjarnych złych warunkach sanitarnych, czy też o złym traktowaniu osadzonych. Podniósł także, że w aktach osobowych powoda brak jakiegokolwiek informacji o wycofaniu z zatrudnienia za wykorzystanie służbowego komputera do celów prywatnych podczas pobytu powoda w Zakładzie Karnym we W.. Prawa powoda były przestrzegane, powód był traktowany z poszanowaniem jego godności. Jednostki penitencjarne zapewniały osobom osadzonym dostęp do zajęć kulturalno-oświatowych oraz służby zdrowia. Wszystkie cele zostały wybudowane i użytkowane są zgodnie z wymogami technicznymi i projektami budowlanymi oraz przeprowadzane są w nich przeglądy wymagane przepisami. Sanitariaty są osłonięte w sposób zapewniający poczucie intymności. Pozwany podniósł, że powód mimo obowiązku wynikającego z art. 6 k.c. nie przedstawił żadnych dowodów na wykazanie swoich twierdzeń, jak również nie wykazał naruszenia dóbr osobistych. Pozwany zakwestionował także wysokość dochodzonego roszczenia, wskazując, że powód nie wskazał, jakie przesłanki zdecydowały o określeniu żądań na takim poziomie. Pełnomocnik pozwanego podniósł też zarzut nadużycia przez powoda prawa podmiotowego wskazując, że roszczenie powoda narusza powszechne poczucie sprawiedliwości, w szczególności pozostaje sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (k. 53 – 56, k. 58 – 60).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

P. P. przebywał w aresztach śledczych i zakładach karnych w od sierpnia 1979 r. W tym czasie przebywał w kilku zakładach karnych takich jak w Areszcie Śledczym w P. w okresach od 8 sierpnia 1979 r. do 11 czerwca 1980 r., od 25 sierpnia 1982 r. do 15 września 1982 r., od 27 marca 1992 r. do 18 maja 1992 r., od 17 września 1993 r. do 13 maja 1994 r., od 7 września 1995 r. do 27 lutego 1996 r., od 15 września 2008 r. do 1 października 2008 r., od 16 grudnia 2008 r. do 14 stycznia 2009 r., i od 20 listopada 2009 r. do 2 lutego 2009 r. oraz w Zakładzie Karnym w K. w okresie od 18 listopada 1982 r. do 4 listopada 1985 r., Areszcie Śledczym w S. od 9 lutego 1987 r. do 16 listopada 1988 r., Areszcie Śledczym w T. od 27 lutego 1996 r. do 22 lipca 1996 r., Areszcie Śledczym w B. od 22 lipca 1996 r. do 28 sierpnia 1996 r., Zakładzie Karnym we W. od 28 sierpnia 1996 r. do 20 grudnia 2002 r., Zakładzie Karnym w C. od 1 października 2008 r. do 16 grudnia 2008 r. oraz w Zakładzie Karnym w K. od 14 stycznia 2009 r. do 20 listopada 2009 r. Obecnie od dnia 2 grudnia 2009 r. powód ponownie przebywa w Zakładzie Karnym we W. (informacja o pobytach i orzeczeniach – k. 69 – 78).

Powyższych ustaleń faktycznych Sąd dokonał w oparciu o powołane wyżej dokumenty znajdujące się w aktach, które uznał za wiarygodne w całości, albowiem nie budziły one wątpliwości, co do swej autentyczności i wiarygodności. Powód nie przedstawił żadnych dowodów na okoliczności wskazane w pozwie opierając się jedynie na własnych twierdzeniach. Pozwany zaprzeczył wszystkim wskazanym przez powoda okolicznościom.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo w sprawie niniejszej nie zasługuje na uwzględnienie.

Powód wniósł o zasądzenie zadośćuczynienia z tytułu naruszenia jego dóbr osobistych, podnosząc, że w zakładach karnych i aresztach śledczych, w których przebywał zostały naruszone jego dobra osobiste poprzez osadzenie go w przeludnionych celach, nieludzkie traktowanie, czy też niezapewnienie należytych warunków bytowych, które skutkowały także rozstrojem jego zdrowia.

Pozwany jako jednostka nadrzędna nad wskazanymi przez powoda w pozwie jednostkami penitencjarnymi odpowiada za działania związane z funkcjonowaniem podległych jej jednostek.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż część roszczeń powoda dotyczących jego pobytów w Zakładzie Karnym w K., Areszcie Śledczym w S., Areszcie Śledczym w T., Areszcie Śledczym w B. oraz w Zakładzie Karnym we W. w latach 1996 – 2002 i w Areszcie Śledczym w P. w latach 1979 - 1996 uległa przedawnieniu. W sprawie niniejszej powód jako podstawę faktyczną swoich roszczeń wskazał liczne naruszenia jego praw i godności, które miały skutkować naruszeniem jego dóbr osobistych. Przypisując pozwanemu naruszenie jego praw i godności powód zarzucił pozwanemu dopuszczenie się czynów niedozwolonych, dla których to roszczeń zgodnie z art. 442¹ § 1 k.c. termin przedawnienia wynosi trzy lata. Zgodnie z art. 117 § 2 k.c. po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Pozwany Skarb Państwa Centralny -,Zarząd Służby Więziennej zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, nie zrzekł się z korzystania z zarzutu przedawnienia, podnosząc jednocześnie ten zarzut w swojej odpowiedzi na pozew. Wniesienie pozwu przez powoda nastąpiło w dniu 7 lipca 2010 r.. w trybie art. 165 § 3 k.p.c., poprzez oddanie przesyłki z pozwem administracji zakładu karnego, zgodnie z którym to przepisem oddanie pisma procesowego przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karnego jest równoznaczne w wniesieniem go do sądu (koperta k. 5). Podniesienie zarzutu przedawnienia przez pozwanego skutkuje koniecznością oddalenia powództwa za okres przekraczający trzy lata przed dniem wniesienia powództwa tj. do dnia 6 lipca 2007 r. włącznie.

W związku z powyższym dalszemu rozpoznaniu podlegają jedynie roszczenia powoda za okres od dnia 7 lipca 2007 r. do dnia wniesienia pozwu, tj. do dnia 7 lipca 2010 r. i dotyczą jego pobytów w Areszcie Śledczym w P. w latach 2008 – 2009, w Zakładzie Karnym w C., Zakładzie Karnym w K. oraz w Zakładzie Karnym we W. od dnia 2 grudnia 2009 r. do dnia wniesienia pozwu.

Zgodnie z art. 23 k.c., dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Zgodnie z art. 24 § 1 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Stosownie zaś do art. 448 k.c., w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

W ocenie Sądu powód, mimo ciążącego na nim obowiązku wynikającego z art. 6 k.c., w żaden sposób nie wykazał, aby skutek działań pozwanego doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Zgodnie zaś z treścią powyższego przepisu ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Także przepis art. 24 § 1 k.c. rozkłada ciężar dowodu w ten sposób, że na powoda nakłada obowiązek udowodnienia, że pozwany naruszył jego dobra osobiste. Na marginesie można zaznaczyć, że wspomniany przepis formułuje również domniemanie prawne bezprawności naruszenia dóbr osobistych, z którego wynika, że na pozwanym ciąży jedynie obowiązek udowodnienia,

że jego działanie bądź zaniechanie naruszające dobra osobiste powoda nie było bezprawne. Jednakże sąd rozważył zaistnienie bezprawności działania pozwanego dopiero w wypadku udowodnienia przez stronę powodową, że doszło do naruszenia jej konkretnych dóbr osobistych, tj. dopiero wówczas, gdy strona powodowa udowodniła fakty przemawiające za zasadnością powództwa.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie sposób uznać, aby jakiegokolwiek działania funkcjonariuszy Zakładów Karnych i Aresztu Śledczego, w których przebywał powód, skutkowało naruszeniem jego dóbr osobistych.

Powód podnosił, że do naruszenia jego dóbr osobistych doszło poprzez umieszczanie jego osoby w „przeludnianych” celach, jednakże na okoliczność tę nie przedstawia żadnych dowodów opierając się wyłącznie na własnych twierdzeniach, którym pozwany zaprzeczył. Na marginesie zaznaczyć jedynie należy, że ewentualne decyzje Dyrektorów Zakładów Karnych i Aresztu Śledczego, w których osadzony był powód, o umieszczeniu więźniów w celach, w których powierzchnia celi mieszkalnej na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m² były zgodne z przepisami. Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 2 października 2007 r. (sygn. akt II CSK 269/07) zaznaczył, że „zapewnienie przez państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, jednakże osadzenie skazanego w celi w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², przy spełnianiu przesłanek określonych w art. 248 § 1 k.k.w., jest zgodne z prawem”.

Stwierdzeniu powyższemu nie stoi na przeszkodzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r. stwierdzający niekonstytucyjność przepisu art. 248 § 1 k.k.w. W wyroku tym bowiem Trybunał orzekł o utracie mocy niniejszego przepisu po upływie osiemnastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, co nastąpiło w dniu 5 czerwca 2008 r. (Dz. U. Nr 96 poz. 620). Oznacza to tym samym, iż przepis art. 248 § 1 k.k.w. utracił moc dopiero w dniu 6 grudnia 2009 r. P. P. w sprawie niniejszej dochodzi roszczeń za okres poprzedzający wniesienie pozwu, co jak już zostało wcześniej wskazane miało miejsce w trybie art. 165 § 3 k.p.c. dniu 7 lipca 2010 r. poprzez oddanie przesyłki z pozwem administracji zakładu karnego (koperta k. 5), w związku z czym stwierdzić należy, iż pozew P. P. w części dotyczącej okresu między 7 lipca 2007 r. a dniem 6 grudnia 2009 r. odnosi się do wydarzeń mających miejsce jeszcze w czasie obowiązywania art. 248 § 1 k.k.w.

Odnosnie natomiast roszczeń powoda dotyczących okresu od dnia 6 grudnia 2009 r. do dnia wniesienia powództwa wskazać należy, iż powód mimo obowiązku wynikającego z art. 6 k.c. także w tej części roszczenia nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń zawartych w pozwie. Jak już zostało wcześniej wspomniane na powodzie spoczywał obowiązek wykazania, iż doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Dopiero wówczas Sąd ocenia, czy naruszenie to nie było bezprawne, a zatem czy następuje wyłączenie odpowiedzialności pozwanego. Powód w postępowaniu niniejszym nie wykazał żadnej inicjatywy dowodowej celem przedstawienia dowodów, na podstawie których możliwe byłoby stwierdzenie, czy do jakiegokolwiek naruszenia jego dóbr osobistych doszło, a tym samym możliwa byłaby ocena zasadności jego roszczeń. Brak dowodów naruszenia dóbr osobistych obliuguje Sąd do uznania roszczeń powoda za bezzasadne także w tej części.

Podkreślić należy również, że powód przebywając we wskazanych w pozwie zakładach karnych miał zapewniony dostęp do wszystkich wymaganych urządzeń sanitarnych. Osadzeni mieli także dostęp do zajęć sportowych i kulturalno oświatowych. Stan techniczny cel był stale nadzorowany. Nie znalazły potwierdzenia podnoszone przez powoda okoliczności odmowy zatrudnienia w Zakładzie Karnym we W.. Nie została potwierdzona także podnoszona przez powoda okoliczność dopuszczania się przez funkcjonariuszy służby więziennej w Areszcie Śledczym w B. przemocy w stosunku do osadzonych, albowiem jak wynika z informacji o pobytach i orzeczeniach (k. 69 – 78) powód w jednostce takiej nie przebywał. Potwierdza to wątpliwości, co do tego, że niedogodności związane z przebywaniem we wskazanych jednostkach penitencjarnych, wywołały u niego cierpienia psychiczne i fizyczne. P. P. nie wykazał także jaki miały związek podnoszone przez niego okoliczności ze wskazywaną operacją resekcji woreczka żółciowego. Schorzenie pozostaje bez związku z niedogodnościami wynikającymi z odbywania kary pozbawienia wolności.

Powód, wbrew wynikającemu z treści art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. obowiązkowi przedstawienia dowodów na potwierdzenie twierdzeń, z których wywodzi skutki prawne, żadnych takich dowodów nie przedstawił. Powód nie wykazał zarówno samych działań czy też zaniechań funkcjonariuszy pozwanego, które mogłyby skutkować naruszeniem jakichkolwiek dóbr osobistych powoda, jak też że wywołały one u powoda rozstrój zdrowia.

W ocenie Sądu w toku procesu pozwany wykazał natomiast, że zapewnił powodowi właściwe warunki bytowe w ramach istniejących możliwości. Pozwany wykazał także, że jego działania nie były bezprawne.

Skoro zatem nie doszło, z winy funkcjonariuszy pozwanego, do naruszenia dóbr osobistych powoda, to brak było podstaw do udzielenia mu z tego tytułu ochrony prawnej. Pewien stopień cierpienia i niedogodności jest wpisany w karę pozbawienia wolności, pozwany swym działaniem nie przyczynił się do jego powiększenia. W konsekwencji zgłoszone przez powoda żądanie zapłaty zadośćuczynienia z okres od dnia 7 lipca 2007 r. do dnia wniesienia pozwu nie zasługiwało na uwzględnienie.

Wprawdzie w pozwie powód jako podstawę swojego żądania wskazał również art. 415 k.c., 417 k.c. regulujące odpowiedzialność odszkodowawczą, w tym Skarbu Państwa, jednostek samorządu, jak też innych osób prawnych wykonujących władzę publiczną za szkody powstałe przy wykonywaniu władzy przez te osoby prawne, to jednak żądanie wyrażone w pozwie odnosiło się wyłącznie do roszczeń wynikających ze wskazanych przez powoda naruszeń dóbr osobistych w związku z czym, w ocenie Sądu, który nie jest związany wskazaną przez stronę podstawą prawną, powołane przez powoda przepisy art. 415 k.c., 417 k.c. nie mają w sprawie niniejszej zastosowania. Nie mniej jednak wskazać na marginesie należy, że powództwo oparte na takiej podstawie także nie zasługiwałoby na uwzględnienie. Powód nie wykazał bowiem zaistnienia jakiegokolwiek szkody, jej wysokości oraz związku przyczynowego z podnoszonymi w pozwie okolicznościami. W tej sytuacji wobec braku możliwości ustalenia istnienia szkody oraz podmiotu odpowiedzialnego za nią roszczenie to należało uznać za bezzasadne.

Z powyższych względów należało orzec jak w pkt 1 wyroku.

Sąd uznał natomiast za zasadne nieobciążanie przegrywającego sprawę powoda kosztami procesu. Stosownie do art. 102 k.p.c. w przypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może nie obciążać strony przegrywającej kosztami procesu. Przepis nie precyzuje bliżej pojęcia „wypadków szczególnych”, pozostawiając rozwiązanie tego zagadnienia praktyce sądowej. Brak jakichkolwiek ograniczeń wyliczonych choćby przykładowo wskazuje na intencję ustawodawcy szerokiego pojmowania zakresu tego terminu (tak postanowienie SN z 28 czerwca 1966 roku, I CR 372/65). Za nieobciążaniem przegrywającego powoda kosztami procesu przemawiała nie tylko jego trudna sytuacja materialna (został częściowo zwolniony od kosztów sądowych), lecz także swoisty charakter sprawy. Jak wskazał Sąd Najwyższy do wypadków szczególnie uzasadnionych w rozumieniu art. 102 k.p.c. można także zaliczyć sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu sądu (postanowienie SN z 15 marca 1982 r., I CZ 30/82, LEX nr 8403). Mając powyższe na uwadze i uznając sytuację, w jakiej znalazł się powód za wypadek szczególnie uzasadniony, Sąd orzekł jak w punkcie 2 wyroku.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak w sentencji wyroku.